

Opis źródła:

Pas kontuszowy w XVIII w. stanowi ważny i nieodłączny element polskiego stroju szlacheckiego. Pasy takie miały długość od 3 do nawet 4,5 metra, były wykonywane z jedwabiu i zwykle tkane złotą lub srebrną nicią. Początkowo podobne wyroby, niezmiernie popularne wśród polskiej szlachty, przywozili na tereny Rzeczypospolitej kupcy ormiańscy, ale po zniszczeniu wielu warsztatów produkcyjnych na terenie Persji i w samym Isfahanie rzemieślnicy zaczęli przenosić produkcję również na tereny Rzeczypospolitej. Warsztaty produkujące pasy kontuszowe zaczęły powstawać na ziemiach polskich w dobrach magnackich, nosiły one nazwę persjarni. Persjarnie powstawały pod Brodami, w Buczaczu, w Olesku, Kobyłce, Grodnie, Sokołowie, Stanisławowie, Nieświeżu i Słucku. Prezentowany pas kontuszowy datowany jest na lata 1767–1780, wykonany został przez tkacza Ormianina Jana Madzarskiego w znanej manufakturze w Słucku należącej do Karola Stanisława Radziwiła. Pas wykonany jest nicią metalową na jedwabiu, zawiera orientalne motywy i dekoracje charakterystyczne dla tego typu wyrobów.

Miejsce przechowywania źródła :

Muzeum Narodowe w Warszawie, Zbiory Sztuki Zdobniczej i Kolekcja Tkanin, nr inw. SZT 748 MNW
[domena publiczna]

Tekst źródła:

<https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/zbiory/406265>
[domena publiczna]

Słowniczek pojęć:

Kontusz – staropolski wierzchni strój męski, wierzchni kaftan, długa suknia zapinana z przodu, z rozciętymi rękawami – zwisały one luźno lub były zarzucane na plecy. Przyjął się na ziemiach Rzeczypospolitej w latach 30. XVII wieku i szybko rozpowszechnił.

Pytania do źródła:

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Jak wyglądał polski strój szlachecki? Wymień i opisz jego poszczególne elementy.
2. Jak zmieniała się moda męska i damska na ziemiach Rzeczypospolitej w XVII i XVIII wieku?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Opisz i scharakteryzuj motywy pojawiające się na prezentowanym pasie kontuszowym.
2. Opisz działalność gospodarczą dóbr magnackich w XVIII w.

Literatura pomocnicza:

Biedrońska-Słota B., *Polski ubiór narodowy zwany kontuszowym: dzieje i przemiany opracowane na podstawie zachowanych ubiorów zabytkowych i ich części oraz w świetle źródeł ikonograficznych i literackich*, Kraków 2005.

Biedrońska-Słota B., Molenda M., *Kontusz: z dziejów polskiego ubioru narodowego*, Warszawa 2023.

Chruszczyńska J., *Pasy kontuszowe z polskich manufaktur i pracowni w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie*, Warszawa 1995.

Kałamajska-Saed M., *Polskie pasy kontuszowe*, Warszawa 1987,

Mańkowski T., *Sztuka islamu*, Kraków 1935.

<https://pbc.gda.pl/dlibra/doccontent?id=65919>

Orlińska-Mianowska E., *Po sarmacku – strój „narodowy” kontra „cudzoziemski”*, [w:] *Pod wspólnym niebem. Rzeczpospolita wielu narodów, wyznań, kultur, (XVI-XVIII w.). Katalog wystawy*, Warszawa 2012, s. 211–219.

Roćko A., *Kontusz i frak: o symbolice stroju w XVIII-wiecznej literaturze polskiej*, Warszawa 2015.

Sławińska J., *Paschalis (Arutiun) Jakubowicz i trzy pasy kontuszowe w zbiorach Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego*, „Lehahayer: czasopismo poświęcone dziejom Ormian polskich”, 4, 2017, s. 81–97.

Taszycka M., *Polskie pasy kontuszowe*, Kraków 1985.

Turnau I., *Rozwój ubioru narodowego od około 1530 do 1795 roku*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 34 (1986), nr 3, s. 413–423.

Ubiory na dworze króla Jana III Sobieskiego, Warszawa 2016.

<https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/zbiory/405985>

<https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/zbiory/116091>

<https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/zbiory/115686>

<https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/zbiory/405974>

<https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/zbiory/405982>

<https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/zbiory/405987>

<https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/zbiory/405993>

<https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/zbiory/405984>

<https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/zbiory/406098>

<https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/zbiory/406157>

<https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/zbiory/406256>

<https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/zbiory/405862>

<https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/zbiory/405743>

Najważniejsze cezury:

Lata między 1767 a 1780 to czas pierwszego rozbioru ziem polskich w 1772 r., ale zarazem okres oświecenia i zmian w systemie oświatowym Rzeczypospolitej, powstanie w 1773 r. Komisji Edukacji Narodowej.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Anna Markiewicz